

Komponists, kuru negribēja uzņemt mūzikas skolā – JURIS KULAKOVS

Ar komponistu Juri Kulakovu tiekamies pēc viņa vadītās grupas „Pērkonis” 25 gadu jubilejas koncerta Dzintaru koncertzālē. Saruna notiek 14. jūnijā Rīgā, Dzelzceļnieku muzejā, kur, godinot represētos, tiek atskaņota Jura Kulakova dramatiskā kantāte „Sarkanais vilciens”, kuras pamatā ir Pētera Aigara poēma. Ģenerālmēģinājuma koncertā dziedāja arī arhibīskaps Jānis Vanags. Galveno koncertu ar savu klātbūtni godināja arī Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga, kura pirms tam teica uzrunu.

Māris Plavnieks

Foto: Andris Tone

Pieminot represētos

Šis žurnāla numurs iznāks, kad piemiņas dienas – 25. marts un 14. jūnijs – jau būs aiz muguras, bet uzskatu, ka šos notikumus mūsu tautas likteņgaitās nedrīkst aizmirst. Jura ģimenē gan izsūtīto nav, bet viņš un „Pērkonis” visu padomju laiku bija represētie nr.1 mūzikas laukā, tā laika valdībai nebija lielāku ienaidnieku par „Pērkonu” un tā vadītāju Juri Kulakovu. Un divas reizes mūziķus deportēja vārda tiešā nozīmē: aizliedza muzicēt un radīt. Atkal jāatzīmē padomju ideoloģijas augstā līmeņa nelietīgā izdoma: māksliniekam nav traģēdija sēdēt cietumā, visvairāk viņam var nodarīt pāri, atņemot iespēju radīt. Bet „Pērkonis” izrādījās stiprāks, izdzīvoja, katru reizi kā Fēnikss atgriezoties uz skatuves ar vēl lielāku spēku. Kādu laiku spēlēja ar nosaukumu Padomju Latvija. Tā nu ir lieliska likteņa ironija: toreizējais kultūras ministrs Vladimirs Kaupužs viņus draudēja iesēdināt cietumā. Bet tāds bija nosaukums kolhozam, kas deva iespēju „Pērkonam” rast patvērumu. Jāatzīmē, ka padomju laikos grupas nosaukums tā arī atļauts netika. Kaupuža domu gaita esot bijusi aptuveni šāda: „Pērkonis” – pērkonārdi, pērkonība, pērkonkrusts, ugunskrusts... Viņš atzinies, ka tieši „Pērkonis” un nespēja tikt galā ar Juri Kulakovu bijis viens no galvenajiem iemesliem, kādēļ savulaik aizmucis no ministra amata, lai nekristu čekas nežēlastībā un nezaudētu lielo pensiju.

Latviešu rekviēmu „Sarkanais vilciens” atskaņoja Rīgas Doma kora skolas meiteņu koris, sieviešu koris „Dzintars”, solisti Ieva Akuratere un Ivars Cinkuss, kamerorķestris un rokgrupa „Pērkonis”. Dirģente Aira Birziņa. Jāpiebilst, ka pērkoniešiem šī diena bija samērā traģiskā tonī vēl kāda iemesla dēļ: iepriekšējā vakarā tieši no jubilejas koncerta ar infarktu slimnīcā nogādāja grupas dalībnieku Raimondu Baršaševiču.

Saruna ar pašu Juri

Kā tu vērtē visu, kas noticis, kā sanācis? Toreiz, kad iestājies Jāzepa Mediņa mūzikas vidusskolā, biji vienkāršs akordeonists.

Viss sanācis baigi forši. Bet kāpēc vienkāršs akordeonists, biju īpašs akordeonists! (Smejas) Atnācu no Līvānu bērnu mūzikas skolas. Toreiz Līvānos visi man teica: uz Mediņiem? Nē, tur netiksi. Iestājos kā pēdējais „virs svītras”

tādēļ, ka visos citos priekšmetos man bija ļoti labas atzīmes, bet akordeonā gan bija „3” un konkurencē bija visādi Jūrmalas un Rīgas krievi, kas “zvidzināja” akordeonu tiešām pamatīgi.

Labi atceros, kā Mediņos sāki apgūt pasaules roka klasiku, nāci pie manis klausīties Emerson, Lake & Palmer diskus, naktis kojās kopēji, studēji dažādu taustiņinstrumentu korifeju stilus. Tā kā bijām draugi, man kursā lika no rītiem dabūt tevi augšā uz

par to (smejas). Ko te runāšu? Ja jau savulaik mani negribēja uzņemt bērnu mūzikas skolā tādēļ, ka nav muzikālās dzirdes, jo neko nevarēju nodziedāt, tad šis ir tas gadījums, kad ir 1% talanta un 99% darba. Te ir rezultāts, tas ir viss, ko šai sakarā varu teikt. Tiri nodziedāt joprojām nevaru.

Kā kļuvi par komponistu? Mediņos pamatā gatavoja profesionālus izpildītājus.

Tas viens otru neizslēdz. No Mediņiem

No kreisās: Pāvils Brūveris, Ieva Akuratere, un Ivars Cinkuss

lekcijām. Pienāca laiks, kad tev vajadzēja plašākus apvāršņus, biji tam gatavs, un kādā mūsu sarunā nonācām pie domas, ka varētu būt interesants „Menuets”. (Nemaz neprotestē, labi atceros šo procesu, un, tas, ka esmu bijis viens no tiem ķēdītē, kas tevi aizveda uz „Menuetu”, ir mans gods, kuru nevienam citam neatdošu.) Mana toreizējā sieva Sandra bija dzimusi un augusi jūrmalniece, ar Sējāniem kopā mācījies. Un tā liktenīgi visi šie apstākļi sanāca kopā un tu nokļuvi „Menuetā”, kuram ir pat vēl ilgāka biogrāfija par „Pērkonu”.

Saprotu, ka gribi jautāt – kā abas šīs grupas spējušas izdzīvot ceturtdaļgadsimtu, „Menuets” vēl ilgāk. Laikam vispirms tādēļ, ka vienmēr esam mīļējuši to, ko darām, tas ir bijis pāri visam. Visām grūtībām, varas iestāžu vajāšanām, aizliegšanām. Un to nebūtu noturējuši, ja nebūtu mīļējuši cits citu. Par izaugsmi? Ko, man te tagad plātīties būtu jāsāk? Ej un runā ar muzikologiem, lai viņi stāsta

nākuši, tieši no akordeonistiem, vismaz divi komponisti: profesors Romualds Kalsons, no jaunajām superzvaigznēm – Mārtiņš Viļums, kurš pirms dažiem gadiem uzvarēja slavenajā Rodstruma konkursā Parīzē, šogad tajā Ešanvalds dabūja balvu, pērn – Dace Ratniece. Tas ir viens no prestižākajiem Eiropas jauno akadēmiskās mūzikas kompozīciju konkursiem. Dažiem izpildītājiem ir tieksme izpausties kā komponistiem, dažiem nav. Mūzikā varētu runāt par trim līnijām: izpildītājs, solists, kuram ir iespēja interpretēt autora darbu (te parādās zināma virzība uz kompozīcijas tieksmi), un mūziķi, kuriem vairs nepietiek ar citu komponistu darbu atskaņošanu – viņi sāk radīt savus. Izpaust sevi, jo cita autora darbs būs viņa. Bet mācīties var vienmēr.

Atceros epizodi, kas aprakstīta arī 2006. gadā iznākušajā grāmatā par „Pērkonu” („Pērkonis no zemes un debesīm”, Māris Ruks – aut.), toreiz studēju kompozīciju pie Pētera Plakida.

Juris Kulakovs un arhibīskaps Jānis Vanags

Dirigente Aira Birstiņa un leva Akuratere

Ļoti bieži ierados labi ja ar pāris taktīm uz vienas lapas. Profesors apskatījās, secināja, ka nav par ko diskutēt tā „darba” sakarā, izvilka Jāzepa Vītola kabinetā no skapja kādas Mocarta vai Haidna simfonijas klavieru pārlikumā un četrrocīgi spēlējām no lapas. Tā arī bija kompozīcijas stunda – iepazīt lielu meistarū darbus. Bet tā tas ir jebkurā mākslas virzienā – neko savu vērtīgu nerādīsi, ja nebūsi apguvis iepriekšējo pieredzi.

Tieši tādēļ nav nekādu pretrunu starp izpildītājiem un komponistiem, īpaši, ja raksta orķestrim. Tad tomēr ir labāk, ja esi apgrābstījis vairākus instrumentus un tev ir priekšstats par tiem – kā izvilina skaņas, un tad vari rakstīt tiem.

Tu skrīen priekšā manam jautājumam. Dažādos koncertos esmu redzējis tevi spēlēt visdažādākos instrumentus. Nebūtu jau slikti mācēt visus instrumentus, bet vijoli un trombonu gan neesmu apguvis. Jau Līvānos fakultatīvi mācījos trompeti, toreiz pūtēju orķestros iemanījos visādu „ragu” spēlēšanā. Flautai ir tāda pati pogu aplikatūra kā saksofonam, bungas esmu mācījis spēlēt pie līvānieša Tāļa Gžibovska. Kokli pie Valda Muktupāvela. Kokle ir interesants instruments, kur viss ir ačgārni. Ja uz citiem instrumentiem kaut kas jānospiež, lai tas skanētu, uz kokles otrādi – jānospiež tieši tā stīga, kurai nav jāskan.

Hipijs pionieru nometnē

Man tavs multiinstrumentālisms atsauc atmiņā kādu epizodi no taviem Mediņskolas laikiem. Kā akordeonists pat pastrādāji īsu brīdi VEF pionieru nometnē. Spēlēji (reizēm, jo pats netīki augšā) rīta vingrošanās pludmalē, svinīgajās līnijās, kopā iestudējam pavadījumu deju pulciņam un dažādām pionieru dziesmām.

Jau biju aizmirsis, kad atgādini (smejas), tā bija. Toreiz bija jā sagatavo koncerts Amerikas latviešu delegācijai, kurai bija pamatīgs šoks, ieraugot padomju pionieru nometnē divus hipiju tipa latviešu mūziķus, kuri spēlēja krievu pionieru dziesmas. Toreiz viņi pienāca parunāties, teica, ka zina tikai Paulu. Mediņu laikā strādāju arī toreizējā Proletāriešu rajona pionieru namā par bundzinieku un taurētāju pulciņa vadītāju.

Menuetā publiski atskaņoja manu pirmo skaņdarbu „Pavasara triumfs”, kas vēlāk tapa par ciklu „Gadalaiki”. Daži, protams, pavilka uz zoba: Čaikovskim, Vivaldi ir gadalaiki, tagad arī Kulakovam.

Mūzikas skolas audzēkņu vakaros atskaņotā bija kameramūzika. Apmeklēju arī mūzikas teorijas kursa polifonijas nodarbības. Tā ir akadēmiskās kompozīcijas tehnikas pamatsastāvdaļa. To nav obligāti pielietot, bet jāpārzina. Konservatorijā komponistiem ir eksāmens: ieslēdz tevi klasē uz astoņām stundām un pēc izvēlētās tēmas jāuzraksta četrbalsīga dubultfuga. Ar to ļoti veiksmīgi tiku galā.

„Menueta” laikos, kad sāka dzimt tavas pirmās dziesmas, tev un taviem Menuetpērkoniešiem kļuva skaidrs, ka tik atšķirīgu mūziku viena grupa spēlēt nevar. Kā dzima „Pērkons”? Pamat-sastāvs abās grupās, sākot ar tevi, ir praktiski viens, bet pat nezinātājs nesajauks – kad ir „Menuets”, kad „Pērkons”. Vispār – unikāla situācija.

Jā, „Pērkons” bija ļoti radikāli tendēts uz roku, sākumā arī uz artroku, simforoku. Nodarbojāties Emersona, Veikmena stilā arī ar akadēmiskās klasiskās mūzikas apdarēm. Tu par tiem stiliem pasmejies, ka tas iet pat pāri šizofrēnijas dubultošanās robežām. Kad Krišjānis Valdemārs studēja Pēterburgā, uz viņa istabiņas durvīm bija uzrakstīts: „Latvietis”. Man vienmēr rūpējušas nacionālās izpausmes mākslā. No pirmās dienas esmu uzsvēris, ka mani darbi būs tikai latviski. Te liels iespaids noteikti ir tam, ka laimīgā kārtā nokļuvu „Menuetā” un Imanta Kalniņa mūzikā, kas arī ir ļoti piesātināta ar latviešu tautas mūzikas intonācijām. Mani vienmēr ir interesējuši abi virzieni. Esmu rokmūziķis ar akadēmiskām, simfoniskām tieksmēm jeb otrādi – akadēmiski izglītots mūziķis ar rokmūziķa

būtību. Vienmēr saistījis tas grandiozais, ko var panākt ar simfoniskās mūzikas vērienu, bet akadēmiskajā mūzikā patiek roka klātbūtne, tā dinamika. Mūsu jaunības laikos Imants Kalniņš nāca klajā ar savu IV simfoniju, kurā pirmoreiz Latvijā šie abi elementi apvienojās. Un tā, ka dziedāšanas skolotāji, kas ienāda visu, ko nav sarakstījis Mocarts, un jaunieši, kas ienāda visu, ko viņiem uzspieda dziedāšanas skolotāji, pēkšņi bija vienā frontē, vienā koncertzālē.

Bohēmā viegli ieiet, bet grūti iziet

Laiki mainās, paaudzes arī. Mediņu skolas laikos un Konservatorijā tu biji tāds stipri „bohēmisks” cilvēks. Kā no šodienas skatpunkta vērtē šo mākslinieciskās sabiedrības gan nonievāto, gan apskausto parādību?

Tu mani uzskati par *bohēmistu*? Nu, ja tu tā domā... Būtībā esmu *darbaholiķis*. Ko lai saka par *bohēmu*? Ir tāds teiciens: tajā viegli ieiet, bet grūti iziet. Ļoti daudzi ir aizgājuši, tā teikt, „pa pieskari”. Nodzērušies jau jaunos gados. Mūziķi, dzejnieki, gleznotāji... Kā kuram ir paveicies un kāda kuram bijusi rakstura stingrība un mērķtiecība. Tālaika bohēmā nebija tikai pēdējie dzērāji, bet ļoti radoši un spējīgi cilvēki, kuri ne tikai uzdzīvoja, bet ļoti nopietni strādāja. Šis darbs bieži vien pat pārējo bohēmistu acīm palika apslēpts. Bet var teikt, ka tādus laikus, kādus mēs, mūsu paaudze piedzīvojam, tādi vairs nepastāv. Tolaik tā nebija tikai uzdzīve, tur ģenerējās idejas, nācās aizstāvēt tās, iepazīties ar citu idejām.

No bohēmas laikiem kaut kas tev vēl palicis – vīnu cienītāja slava.

Jā, tā ir. Nevaru atļauties būt īpašs gardēdis, bet vīnos esmu atradis to būtību. Ķīmiski jebkurš vīns ir saraudzēta vīnogu sula. Un nekas cits. Jautājums ir – cik rūpīgi tās vīnogas ir nolasītas, no cik labiem vīnogu dārzeņiem, kāds bijis raudzēšanas process, kā tas izturēts, kādās mucās. Tas viss ir līdzīgi kā ar alu. Arī tur ir savas nianšes, bet mazākas nekā vīniem.

Dabisks vīns vienmēr ir sauss, atskaitot baltos. Francijas sarkanvīns vienmēr ir sauss, un vislabprātāk vienmēr izvēlos Bordo apelācijas vīnus, dažkārt tie ir arī lielveikalu akcijās iegādājami. Bet vienmēr pārku tikai dabiskos. Arī baltvīni man patīk – vislabāk Vācijas, tie ir viegli, bieži vien arī saldskābi, vāciešiem ir dažādi vīni.

Atšķirība starp Ls 5-6 vīnu nav tik milzīga

ar padsmītu latu vīnu. Atšķirība ir starp valstīm un tradīcijām, kā vīnu ražo. Jaunā pasaule ir kas cits, Spānijas vīniem ir savas īpašas garšas nianšes, itāļiem, frančiem atkal savas. Es tomēr izvēlos Veco pasauli – Franciju, Itāliju, Spāniju vai Vāciju.

Ar ļoti dārgajiem vīniem bieži vien ir tā, ka pircējs nemaz nezina, ka tiem ir ļoti liels potenciāls nogatavoties. Tie kļūst labi tikai pēc kādiem 10 gadiem. Ja nezinātājs ieiet veikalā un nopērk kādu dārgu vīnu par 20-30 latiem un nopērk to jaunu, kas būtu jātur vēl 8-10 gadus, viņš var būt diezgan nelaimīgs, kad cienās ar to savu mīloto meiteni. Tas būs skābs, sāļš, daudz nepatīkamāks par to, kas domāts dzeršanai pēc dažiem noraudzēšanas gadiem.

Tēvi, meitas...

Šīs sarunas laikā tu gaidi atskrienam savu meitēnu. Vai arī viņa ir mūziķe?

Viņa pati visu izvēlējās. Man bija vienalga, kādu ceļu meita izvēlēsies, kur mācīsies. Tai jābūt viņas izvēlei. Beidza Rīgas Lietišķās mākslas pamatskolu. Gleznošanas skolotāja ļoti nožēloja, ka viņa neiet tālāk uz rozentājiem, jo klasē bija vislabākā krāsu izjūta. Bet meita nolēma, ka stāsies Mediņos, un tagad jau beigusi otro kursu.

Koncertā tu biji piespraudis Barikāžu piemiņas zīmi.

Protams, tur toreiz bijām kopā ar visu tautu, un tās izjūtas bija varenas. Kaut kādu līdzīgu vienotību ar tautu, ar publiku piedzīvoju 25 gadu koncertā Dzintaros. Arī tur bija grandiozas izjūtas, bet Barikāžu dienās – vienotība, kas tur valdīja, bija fantastiska. Varētu teikt, ka jubilejas koncertā biju kopā ar daļu savas publikas, bet barikādēs bijām kopā ar visu savu tautu un tās daļu.

Barikādes ir palikušas arī manā mūzikā. 2006. gada 16. janvārī Nacionālajā teātrī notika pirmatskaņojums kantātei ar Normunda Beļska vārdiem „Vēstules uz bruģa”. Piedalījās armijas štāba pūtēju orķestris, „Pērkonis”, kamerkoris “Ave Sol” un citi, kopā ap 70 izpildītāju. Šī kantāte izskanēja arī „Pērkonā” jubilejas koncerta pirmajā daļā.

Juri, daļa tavu klausītāju ir sievietes, meitenes. Viņām esi ne tikai mūziķis, ieliktās domas saturs, bet arī vīrietis, kas viņām to nes. Parunāsim par tavu skatījumu uz sievieti – ko visvairāk mīli meitenēs ap mums?

Grūts jautājums, arī intīms. Būtu jāpadomā. Ģimenē nav svarīgi – mīļš

kaķītis vai šerpa, tas ir katra gaumes jautājums. Galvenais ir mīlestība. Strīdi? Neprotu strīdēties. Tas neattiecas tikai uz sievietēm, bet vispār uz cilvēkiem – neciešu stulbumu un aprobežotību. Tas gan mani var padarīt traku (smejas). Tur nav variantu. Tādēļ nav ko strīdēties, var tikai diskutēt. Lidz ar to sagaidu tikai draugus un domubiedrus (arī starp sievietēm, protams). Bet ar stulbu jau nav ko diskutēt, un strīdēšanās parasti sanāk tieši stulbuma dēļ. Ja esi saprotošs un tolerants, vienmēr var atrast kompromisu. Un, galu galā, tā kā esmu patriarhāta piekritējs, tad tas arī ir pamatā manai attieksmei pret sievieti. Bet par to jau Bibelē viss ir rakstīts.

Ģenerālmēģinājuma koncertā dziedāja arī Latvijas ev.lut. baznīcas arhibīskaps Jānis Vanags. Vai tā ir epizodiska sadarbība tikai šai pasākumā, vai arī tas ir signāls, ka jums ir kāda nopietna sadarbība?

Tā bija vajadzība aizvietot Raimonu Bartaševiču. Bet tam bija ļoti simboliska nozīme, jo deportācijās gāja bojā arī ļoti daudzi mācītāji. Tādēļ šo mazo lūgšanu, kas ir viena no kantātes epizodēm, dziedāja arhibīskaps Jānis Vanags. Savukārt vakara koncertā to izpildīja viņa palīgs Pāvils Brūveris, kurš pats ir represētais. Viņš 70. gados izsēdējies čekas pagrabos, tad ticis ārā un pirms dažiem gadiem atgriezies Latvijā.

Cik dziļi ticība ir tavā dzīvē? Vai kristietis izpaužas ar to, ka ik svētdienu redzams baznīcā, vai ar to, ka nes Kristu savā sirdī?

Dziļi, esmu bērnībā kristīts, apzinīgā vecumā arī iesvētījies, bet neesmu praktizējošs kristietis tādā nozīmē, ka neēju regulāri uz baznīcu. Drīzāk otrādi – reti. Uz otro jautājumu varu atbildēt: protams, ar to, ka nes savā sirdī. Vēl kāda lieta ir tā, ka daudziem nepieciešama draudzes kopības izjūta, tā ir stiprinoša.

Pieliekot punktu mūsu sarunai, uzdošu tradicionālo jautājumu: ko esi iecerējis tālākajā, jubileja aiz muguras...

Atpūtišos! Deju svētkiem kaut kas nedaudz jāuzraksta. Sakārtošu dzīvokli, jo jau no pērnā gada septembra nav bijis laika nolikt kādu lietu vietā.

Sarunas ar Juri Kulakovu beigas pataupīju noslēgumam. Ko tu novēli mūsu meitenēm?

- Lai viņas ir mīļētas, saprastas, lai viņām labi klājas un viss izdodas!

S